

Kansalaisaloitteen otsikko

Oulaskankaan sairaalassa tulee mahdollistaa ympärivuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys

Aloitteen päiväys

1.1.2025

Aloitteen muoto

Ehdotus lainvalmisteluun ryhtymisestä

Aloitteen sisältö

Tämän kansalaisaloitteen tavoitteena on muuttaa terveydenhuoltolakia siten, että lainsäädännöllä mahdollistetaan Oulaskankaan sairaalassa ympärivuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys, eikä pelkästään klo 07-22 kiirevastaanottoa.

Esitämme terveydenhuoltolakia muutettavaksi siten, että lailla säädettävien ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystysten paikkakuntiin lisätään Oulainen (Oulaskangas). Tai vaihtoehtoisesti siten, että yliopistollisen sairaalan hyvinvointialueilla on oikeus järjestää oman harkintansa mukaan ympärivuorokautista perusterveydenhuollon päivystystä aluesairaalansa yhteydessä, mikäli väestön palvelutarve niin edellyttää.

Perustelut

Pitkät etäisyydet, suuri väestömäärä

Ympärivuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys on tarpeellinen palveluiden saatavuuden, potilasturvallisuuden ja väestön palvelutarpeen näkökulmasta Oulaskankaan sairaalassa. Eduskunnan hyväksymä terveydenhuoltolaki ei täytä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteita sekä vaarantaa potilasturvallisuuden Pohteen alueella.

Oulaskankaan sairaalan vastuualueeseen kuuluu noin 125 000 asukasta. Oulaskankaalle saavutaan yli 100 km säteeltä. Jos Oulaskankaan yöpäivystys lakkaa, matkaa Oulun seudun yhteispäivystykseen asukkailla tulee asuinpaikan mukaan 100-200 km. Vertailun vuoksi Helsingistä Tampereelle on matkaa 180 km ja Helsingistä Turkuun 168 km. Etäisyydet konkretisoituvat hyvin terveydenhuoltolain liiteaineistossa olevalla kartalla, jossa on kuvattu matka-ajat nykyisen lain mukaisiin perusterveydenhuollon päivystysyksiköihin. Siinä Pohteen eteläiselle alueelle jää laaja tummanvihreä alue eli matka-aika lähimpään päivystykseen on lähes kaksi tuntia. Matka Oulaskankaan päivystyksestä on Kokkolaan päivystykseen 110 km ja Kajaaniin päivystykseen 170 km.

Matkat OYS päivystykseen Ouluun

Nivala - OYS 149 km, 1h 50min

Ylivieska - OYS 129 km, 1h 29min

Haapajärvi - OYS 161 km, 1h 54min

Pyhäjärvi - OYS 163 km, 1h 53min

Sievi - OYS 151 km, 1h 48min

Kalajoki - OYS 131 km, 1h 37min

Raahe - OYS 74 km, 55min
Reisjärvi - OYS 190 km, 2h 18min

Matkat OAS päivystykseen Oulaisiin

Nivala - OAS 49 km, 41min
Ylivieska - OAS 30 km, 23min
Haapajärvi - OAS 77 km, 1h 2min
Pyhäjärvi - OAS 102 km, 1h 12min
Sievi - OAS 52 km, 39min
Kalajoki - OAS 49 km, 39min
Raahe - OAS 66 km, 49min
Reisjärvi - OAS 93 km, 1h 15min

Huomioitavaa on, että matka-aikaa pidentää keli- ja sääolosuhteet. Kaikki eivät myöskään asu kotikuntansa keskustaajamassa, vaan matkaa kunnan reuna-alueille voi olla kymmeniä kilometrejä. Nämä matkat tulevat realisoitumaan myös ensihoidon kuljetuksissa.

Potilasturvallisuuden vaarantuminen ja alueen yliopistollisen sairaalan yhteispäivystyksen ruuhkautuminen

Potilasturvallisuuden vaarantumisen lisäksi Pohteen johdon julki tuomien lausuntojen ja laskelmien mukaan, Oulaskankaan sairaalan perusterveydenhuollon yöpäivystyksen lopettaminen ei tuo merkittäviä säästöjä. Ympäri vuorokautisten päivystyspalveluiden keskittyessä Pohjois-Pohjanmaalla Ouluun Oulun yliopistolliseen sairaalan yhteispäivystykseen, seurauksena on käyntimäärien kasvua aiheuttaen haasteita sekä henkilöstöressurssien, että tilojen riittävyyden näkökulmista tarkasteltuna. Uusi sairaala on tiloiltaan vanhaa pienempi, eikä sitä ole mitoitettu Oulun seudun potilaiden lisäksi kattamaan myös Oulaskankaan ja Raahen sairaalan potilaita. Länsi-Pohjan keskussairaalan yhteispäivystyksen supistuessa uuden terveydenhuoltolain myötä, mahdollisesti potilaita hakeutuu jatkossa myös Lapin hyvinvointialueen alueelta Oulun seudun yhteispäivystykseen, koska matka on Ouluun huomattavasti lyhyempi kuin Rovaniemelle.

Ympäri vuorokautisia päivystyspisteitä terveydenhuoltolakiin määriteltäessä olisi tullut ottaa huomioon hyvinvointialueen oma näkemys, kun kyseessä oleva alue on väestöpohjaltaan suurempi, kuin Kainuun, Itä-Uusimaan ja Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueet sekä lähes yhtä suuri kuin Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon hyvinvointialueet.

Terveydenhuoltolain muutosta valmistellut sairaalaverkkotyöryhmä esitti, että konservatiivisten alojen ympäri vuorokautinen päivystys Oulaskankaan sairaalassa olisi mahdollista.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohde on tehnyt merkittäviä säästötoimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Oulaskankaan sairaalasta lakkaa leikkauksen jälkeistä vuodeosastohoitoa vaativa kirurgia ja erikoissairaanhoidon vuodeosasto toiminta 31.12.2024. Raahen sairaalan yöpäivystys lakkaa vuoden 2024 lopussa.

Oulaskankaan sairaalasta kehitetään alueen akuuttihoitoon keskittymä, jonne tulee kaksi akuuttiosastoa. Perusterveydenhuollon yöpäivystyksen jatkuessa Oulaisissa, voitaisiin akuuttiosastoilla hoitaa vaativampiakin potilaita, jos lääkärin olisi talossa ympäri vuorokauden.

Perusterveydenhuollon yöpäivystyksessä hoidetaan potilaita, joiden hoito ei voi odottaa seuraavaan arkipäivään, mutta ei vaadi yliopistosairaala- tai keskussairaالاتasoista hoitoa. Alueelliset aluesairaaloiden yhteydessä toimivat perusterveydenhuollon yöpäivystykset ovat tärkeä linkki toimivassa terveydenhuollossa välimatkojen muodostuessa Pohjois-Suomessa pitkiksi. Niiden avulla yliopistosairaaloissa ja keskussairaaloissa voidaan keskittyä vakavasti ja akuutisti sairastuneiden hoitoon.

Huolimatta erilaisista perustason palvelujen (esim. digitaalinen sote-keskus, ikäihmisten kotiin annettavat palvelut, etälääkäritoiminta) kehittämisistä ei fyysisen yöaikaisen päivystyskäynnin tarve poistu. Yöaikaan on tiettyjä tilanteita, joissa hoidon tarpeen arvion perusteella on tarpeen hakeutua perusterveydenhuollon päivystykseen sairaanhoitajan tai lääkärin vastaanotolle.

Esimerkkejä tällaisista ovat akuutit infektiot, ompelua vaativat haavat, akuutit kipukohtaukset, allergiset reaktiot. Pitkien etäisyyksien alueella joskus ensihoidon on tarpeen pysähtyä perusterveydenhuollon päivystyksessä ennen kuljetusmatkan jatkamista erikoissairaanhoidon päivystykseen.

Potilasmäärät

Oulaskankaan päivystyksessä hoidetaan vuorokaudessa 40-120 potilasta. Yöpäivystykseen sisäänkirjataan klo 22-08 välillä keskimäärin 10 potilasta. Tilasto ei huomioi potilasmäärää, joka on sisällä päivystyksessä jo ennen klo 22. Jos klo 21-22 välillä ilmoittautuu 15 potilasta, näitä ei lasketa yöajan tilastoon, vaikka niiden hoito alkaa usein vasta klo 22 jälkeen. Yövuoron alkaessa potilaita on listalla keskimäärin 15-30. Hoidon tarpeen arviointi, potilaan tutkiminen, diagnoosin tekeminen, hoidon aloitus ja jatkohoidon järjestäminen vievät aikaa. Päivystys ei toimi kuin ajanvarausvastaanotto. Potilas ei ole valmis hoidosta tietyssä ajassa, vaan potilaat hoidetaan kiireellisyyjärjestyksessä.

Ensihoidon näkökulma

Matkan pidentyessä ensihoidon tehtävät kestävät ajallisesti pidempään, vasteaika hidastuu ja voi syntyä tilanteita, joissa ensihoito ei ole kentällä saatavilla. Tällöin ambulansseja on vähemmän käytettävissä hälytyksiin. Ensihoidon vasteaika on kriittinen tekijä hätätilanteissa, erityisesti sydänkohtauksissa, aivohalvauksissa ja vakavissa onnettomuuksissa.

Ensihoidon kuljetuksia Oulaskankaan sairaalaan on vuodessa 3800-4500. Jatkossa matka monilta osin tuplaantuu, mikä johtaa lisääntyvään tehtäväsidoonaisuuteen ja valmiustyhjiöön, eli liian suuriksi kasvaviin viiveisiin sairaskohtaus- ja onnettomuustilanteissa. Ensihoidon osalta huomioitava on myös vasteaikojen nykyinenkin pituus, sillä paikoin ensihoito on jo nyt kaukana potilaasta.

Matkan pidentyessä ja lähimmän päivystävän sairaalan ollessa ruuhkautunut on pelkona, että potilaat jäävät yhä herkemmin kotiseurantaan. Riskinä on merkittävää terveydellistä haittaa tai jopa kuolema.

Osaavan hoitohenkilökunnan löytäminen jatkossa alueelle

Alueen sairaanhoitajakoulutus, jota järjestetään Oulaisissa ja Ylivieskassa (alkaen 2025) tulee kärsimään harjoittelupaikkojen puutteen vuoksi ja on omiaan laskemaan alan koulutusmääriä

koulutuksen ollessa tällä hetkellä suosittua. Tämä vaikeuttaa ammattitaitoisen hoitohenkilökunnan saamista Oulaskankaan alueen kuntiin.

Vaikutusten arviointien puuttuminen

Vaikutusten arvioinnit lainsäädännön valmisteluvaiheessa ovat olleet puutteellisia ensihoidon, sisäministeriön hallinnonalan mm. poliisin sekä heikommassa asemassa olevien mm. vanhusten osalta. Voidaan olettaa, että niihin kohdistuu merkittäviä vaikutuksia.

Lain näkökulma

Terveystalain 50 pykälän 5 momentin mukaan HUS-yhtymä voi päätöksensä perusteella järjestää monierikoisalaista ympärivuorokautista päivystystä sairaaloissaan myös muilla HUS-yhtymän alueella sijaitsevilla paikkakunnilla. Myös muilla hyvinvointialueilla, joilla sijaitsee yliopistollinen sairaala, tulisi olla oikeus päättää oman alueensa päivystystoiminnan järjestämisestä vähintään perusterveydenhuollon osalta. Päätösvalan antaminen asiassa yliopistollisille hyvinvointialueille mahdollistaisi myös nykyistä joustavamman ja nopeammanmahdollisuuden arvioida päivystystoiminnan tarpeellisuutta, kun palvelutarve ja väestörakenne alueilla muuttuu.

Perustuslaki 6§ mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. 7§ mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. 22§ mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Oulaskangasta ei ole kohdeltu oikeudenmukaisesti verrattuna esimerkiksi Kouvolaan, josta matkaa seuraavaan päivystävään sairaalaan on alle 60 km ja väestövastuu 80 000 henkilöä. Terveystalain ei myöskään pitäisi olla kulttuurinen asia. On hämmäntävää, kuinka alle 40 kilometrin päässä keskussairaala sijaitseva sairaala saa pitää perusterveydenhuollon yöpäivystyksen kielellisistä syistä. Matkaa Pietarsaaresta täysin kaksikieliseen Kokkolaan on alle 40 km sekä täysin kaksikieliseen Vaasaan noin 100 km. Pietarsaaren sairaalan vaikutusalueella asuu 20 000 asukasta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut seuraavaa:

"Valtioneuvoston on kuitenkin seurattava tarkoin sääntelyn vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen ja erityisesti palveluiden saatavuuteen sekä alueelliseen yhdenvertaisuuteen. Valtioneuvoston on myös tarvittaessa ryhdyttävä tarvittaviin korjaustoimiin."

Perustuslakivaliokunta on korostanut perustuslain 22 §:n mukaista julkisen vallan veloitetta turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, mukaan lukien perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten sosiaalisten perusoikeuksien toteutuminen (PeVL 14/2024 vp, kappale 19, PeVL 40/2024 vp, kappale 7). Valiokunnan mukaan myös valtioneuvostossa on pyrittävä osaltaan varmistamaan, että itsehallinnollisilla hyvinvointialueilla on kyky varmistaa hyvinvointialueen asukkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen toteutuminen koko maassa.

Elinvoimatekijät

Terveystalain muutoksella on vaikutuksia myös alueemme elinvoimaan. Alueen kunnat ovat elinvoimaisia ja väestö on muuhun maahan verrattuna nuorempaa. Terveyspalveluiden saatavuus

alueella on merkittävä perusturvallisuutta ja elinvoimaa lisäävä tekijä. Alueen seutukaupungeissa on paljon mm. teollisuuden työpaikkoja ja ne ovat vientiteollisuuden selkäranka. Seutukaupunkien elinvoiman ja toimintakyvyn säilyttäminen on koko Suomen asia.

Pohjois-Pohjanmaan eteläosan alueella on vireillä ja suunnitteilla satojen miljoonien eurojen arvosta teollisuuden, vihreän energian ja palveluiden investointeja. Näillä on suuri merkitys Suomen BKT:n ja huoltovarmuuden kannalta. Ihmisten perusturvallisuutta koskevat palvelut ovat tärkeitä myös muun alueiden toiminnan ja vireyden näkökulmasta.

Alueellamme on rautatien pääradan risteysasema, puolustusvoimien asevarikko, runsaasti teollisuutta, valtatiet 4, 8 ja 27 joilla liikkuu yli 10 000 ajoneuvoa vuorokaudessa per tie sekä hyvin vilkasliikenteinen kantatie 86. Alueella on potentiaalinen onnettomuus/ suuronnettomuuden riski, huoltovarmuuden myös vaarantuessa. Poikkeusoloissa Oulaskankaan sairaalalla on myös oma roolinsa.

Kalajoki on yksi Suomen suosituimmista kesämatkailukohteista, mikä lisää alueen väkimäärää todella merkittävästi. Matkailu otettiin huomioon Kemin päätöstä tehtäessä, kun Kemiin sai jäädä laajennettu perusterveydenhuollon päivystys alkuperäisen esityksen vastaisesti.

Poliisin tarpeet ja rikosuhrien oikeudet

Kiinniotettujen ja poliisivankilan asiakkaiden (poliisilakiperusteiset, kiinniotetut, tutkintavangit, vankeusvangit) oikeus terveystieteisiin sekä oikeusturvaan vaarantuvat. Putkakuolemien ennaltaehkäisy vaikeutuu yöpäivystyksen siirtyessä Ouluun, samalla ensihoidon viiveiden kasvaessa poliisin joutuessa pahimmillaan saatto/vartiointitehtäville liki 200 km päähän. Poliisi myös turvaa ensihoitoa saattaen, matkojen pidentyessä suoraan Ouluun Oulaskankaan sairaalan jäädessä välistä pois. Lisäksi vaikutuksia on poliisin päivittäisiin tehtäviin mm. alkoverien ottamisen osalta. Vaikutukset kohdistuvat siis myös sisäministeriön hallinnonalaan, vaikuttaen resursseihin ja vaikuttaen poliisin tehtäviin sekä tehtäväsidonnaisuuksiin.

Oulaskankaan sairaalan päivystyksen yhteydessä sijaitsee alueen Seri-tukikeskus, jossa tehdään alueella seksuaalisen rikoksen uhriksi joutuneille sekä epäillyille tekijöille oikeuslääketieteellinen tutkimus ja kartoitetaan lisäksi mm. psyykkisen tuen tarve. Jatkossa uhrin joutuisivat matkustamaan jopa 200 km kyseiseen tutkimukseen. Se ei ole oikein ja on omiaan vaarantamaan rikoksen uhrin oikeuksia ja vaikeuttamaan rikosten selvittämistä.

Lopuksi

Terveystieteidenhuoltolaki rajaa ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystyksen järjestämisen suoraan vain tietyille paikkakunnille. Aikaisemmin sosiaali- ja terveysministeriö pystyi myöntämään hyvinvointialueille luvan päivystyksen järjestämiseen, jos palvelujen saavutettavuus ja päivystyspisteiden väliset etäisyydet sitä edellyttivät eikä väestön tarvitsemia palveluja voitu riittävästi turvata ensihoitopalvelun avulla.

Nykyisen lain perusteluissa esimerkiksi Ivalon ja Kuusamon osalta perusterveydenhuollon ympärivuorokautisen päivystyksen ylläpidon perusteena voidaan pitää erittäin pitkiä etäisyyksiä. Ivalosta on matkaa Rovaniemelle eli lähimpään ympärivuorokautiseen päivystyspisteeseen 289 km. Kuusamosta Rovaniemelle eli lähimpään ympärivuorokautiseen päivystyspisteeseen on matkaa 192 km. Yksittäisille ihmisille matkat saattavat olla myös selvästi pidempiä.

Tällä kansalaisaloitteella haluamme vahvasti tuoda julki koko Pohteen alueen tahtotilan Oulaskankaan sairaalan ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon päivystyksen mahdollistamiselle.

Vastuuhenkilöt

Marjo Kontinaho
Jonna Hietajärvi
Pekka Simonen
Mikko Korkeakoski
Tanja Laakkonen
Marjut Suviarohe
Kai Pajala
Hannu-Herkko Sikkilä